

UVODNA RIJEČ

U ovom broju objavljujemo intervju sa Siegfriedom Gehrmanom, dugogodišnjim lektorom na Odsjeku za germanistiku Filozofskog fakulteta u Zagrebu. Ta zanimljiva ličnost s uspjehom se uključila u mnoge tokove našeg kulturnog života, pa vjerujemo da će razgovor s njim podjednako interesirati generacije njegovih bivših studenata, a i one koji će ga ovim putem tek upoznati.

Uredništvo

Intervju

Siegfried Gehrman

BIOGRAFIJA

Siegfried Gehrman rodio se 17. siječnja 1954. godine u Gorzowu, Poljska. Iste godine roditelji su se preselili u Hamm nedaleko od Dortmunda, u područje Ruhra, SR Njemačka, gdje je i maturirao. Na Univerzitetu u Münsteru studirao je germanistiku, sociologiju i filozofiju, a diplomirao je 1980. godine. Uz njemački jezik i književnost studirao je i španjolski. Nakon studija zaposlio se na Radničkom sveučilištu u Münsteru (Volkshochschule). Predavao je njemački kao strani jezik (DAF) studentima iz raznih zemalja koji su namjeravali studirati na Univerzitetu u Münsteru. Godine 1982. dobiva mjesto lektora njemačkog jezika na Odsjeku germanistike Filozofskog fakulteta u Zagrebu, gdje radi sve do 1988. godine. Studentima prve godine predavao je fonetiku njemačkog jezika, a studentima treće i četvrte godine držao konverzacijske vježbe. Iz tog rada proizašla je knjiga **Alternativni vodič kroz Zagreb** (Stadtbuch Zagreb), a uskoro će izaći **Fonetika i fonologija** (Phonetik und Phonologie) u suradnji s prof. dr. S. Žepićem.

Redovno sudjeluje na međunarodnim simpozijima i susretima germanista u Jugoslaviji i SR Njemačkoj te drži predavanja iz područja fonetike i njemačkog kao stranog jezika, npr. **Phonetische Lernschwierigkeiten des Deutschen**, 1988. godine u Bihacu, **Multikulturelles Lesen von Literatur. Möglichkeiten intertextuell orientierte Lehrwerke – auf dem Gebiet Deutsch als Fremdsprache**, 1988. u Berlinu. Sada priprema doktorsku disertaciju s temom: **Das Schöne und das Wilde. Europäische Landschaften: zwischen Projektion und Reflexion.**

DJELA:

- Stadtbuch Zagreb, alternativni vodič kroz Zagreb, Grafički zavod Hrvatske, 1987 (na njemačkom i hrvatskom ili srpskom jeziku)
- Grundzüge einer Didaktik des Deutschen, Phonetik und Phonologie, u suradnji s dr. Stankom Žepićem, 1989, Školska knjiga, Zagreb u pripremi

RAZGOVOR SA SIEGFRIEDOM GEHIRMANNOM

U Zagrebu boravite i radite od 1982. godine. Što Vas je dovelo u Zagreb i koji su Vam bili prvi dojmovi o gradu i njegovim ljudima, o kolegama i studentima?

Ovamo sam došao prije sedam godina. To je bio moj prvi dolazak u Zagreb. Do tada sam uglavnom putovao u Španjolsku, koja je bila moja strast, te Francusku i ostale zemlje zapadne Evrope. Samo jednom sam se zaustavio u Jugoslaviji, u Beogradu na željezničkom kolodvoru, gdje sam proveo nekoliko sati čekajući vezu za Istanbul. Poslije nisam bio u Jugoslaviji, do mog dolaska u Zagreb. Još u Njemačkoj sam čuo za profesora Viktora Žmegača i čitao njegove radove. Profesor Žmegač radi na području historijskog materijalizma i moderne, a to je i moje područje. Dobro je što sam naišao na čovjeka s kojim se slažem u znanstvenom pristupu literaturi. To je jedan od profesionalnih motiva zašto sam došao ovamo. Drugi je motiv bio jer sam želio raditi na području njemačkog kao stranog jezika. Slučaj je htio da dođem upravo ovamo raditi kao lektor sa studentima, jer moja struka je njemački jezik i literatura. Želio sam raditi u inozemstvu na nekom fakultetu koji ima sve uvjete za rad, a koji mene treba. Osim toga na fakultetu postoji i bogata biblioteka kojom se čovjek može služiti. Došao sam iz potpuno drugačije sredine, pa je sve bilo novo za mene, nikoga nisam ovdje poznao, nisam govorio hrvatski ili srpski jezik, bio sam potpuno sam, na novom poslu. Moj prvi dojam o radu sa studentima bio je da studenti vrlo dobro govore njemački jezik, da moraju vrlo ozbiljno i mnogo raditi, i to sami. Predavanja su isključivo na njemačkom jeziku. S druge strane, primijetio sam da studenti imaju specifične teškoće koje nemaju studenti u Njemačkoj. Učenike se u Njemačkoj već u gimnaziji upućuje na znanstveni rad, da se privikavaju da naučno misle i rade, da razmišljaju, da pronalaze i druga moguća rješenja. To ovdje nedostaje. Studenti su naučeni pisati opisno. Nije dovoljno u sastavku dati samo uvod, sadržaj i završetak. Moraju se dati razlozi, donositi svoji logični zaključci, davati argumentirano mišljenje o nekom problemu. To bi trebalo biti diskusija o različitim pogledima.

Koje ste metode upotrebljavali u radu sa studentima da biste otklonili te nedostatke?

Primijetio sam da u sastavcima koje su studenti pisali nema logičnog zaključivanja. Uvijek sam tražio više i rekao im da to nije nivo fakulteta. Tražio sam da se radi drugačije. Studenti su se bunili protiv toga, protiv mene. Za mene bi bilo mnogo jednostavnije da sam pustio da rade kako su naučili, da im samo jezično ispravljam sastavke. Mnogo sam s njima razgovarao, vodio duge diskusije da bi ih uvjerio da moramo raditi drugačije. Tako su studenti malo-pomalo shvatili što se od njih traži. Svaki sastavak bio je bolji i bolji. Nije se radilo o poznavanju njemačkog jezika, već je bilo pitanje mišljenja a prema tome i pisanja. Uvijek sam pokušavao pripremiti

studentima blisku temu. Osim toga studenti germanistike moraju znati što je zanimljivo mladoj njemačkoj generaciji u dobi između 18. i 22. godine. To je npr. ekologija, pokret za prava čovjeka i sl. Kad smo obrađivali neku temu, imali smo osam ili deset različitih pristupa, različitih mišljenja. Jedni su morali obrazložiti zašto je nešto dobro, a drugi zašto nije. Student mora razmišljati kad ima tekst pred sobom i argumentirati je li on dobar ili nije. Tek tada možemo uspoređivati jedan tekst s drugim. Oni su se međusobno pitali za mišljenje, tko je u pravu, a tko nije i zašto. Uvijek su i mene pitali što ja mislim o tome koji je bolji tekst. S jedne strane je postojala diskusija, a s druge — pisanje o tome. Moje mišljenje je bilo da svatko može pisati što hoće, samo sve mora biti argumentirano. Ako npr. pišemo o nekom čovjeku koji je dobar, svatko mora iznijeti svoje mišljenje — zašto je taj čovjek dobar za njega, po njegovu mišljenju: *Der Mensch ist gut, weil ...* Tek tada možemo razgovarati o toj temi. To je bio moj najvažniji zadatak. Ponekad sam uspio u tome, a ponekad nisam. Ali što je najvažnije, svi su studenti shvatili da na fakultetu treba raditi znanstveno, razmišljati na višem nivou i na tom nivou razgovarati. Konverzacija ne smije biti samo običan razgovor, mora se razgovarati argumentirano i na razini koja odgovara fakultetu. Radi toga ljudi i studiraju.

Na Odsjeku germanistike u Zagrebu radili ste više od šest godina. Recite, molim Vas, na kojem je nivou ta katedra, po Vašem mišljenju, u usporedbi s drugim fakultetima, npr. onim u Münsteru, na kojem ste studirali? Postoje li neke veće razlike u načinu studija i koji rezultati se postižu?

Što se tiče sposobnosti govorenja i poznavanja njemačkog jezika, na germanistici u Zagrebu nivo je kod studenata vrlo visok. Može se uspoređivati s najboljim sveučilištima u Evropi. U Zagrebu postoji tradicija za koju je zaslužan prof. Zdenko Škreb, a sada tu tradiciju nastavlja prof. Viktor Žmegač i svi ostali nastavnici na Odsjeku germanistike. Studenti moraju od prve godine studija govoriti samo njemački, a to je velika razlika prema fakultetima u Njemačkoj. Tom načinu su se samo približili jedino engleski i francuski, a za sve ostale jezike nastava se odvija pola na njemačkom, a pola na dotičnom stranom jeziku. Osim toga, ovdje, u Zagrebu, broj profesora u odnosu na broj studenata je mnogo veći nego u Njemačkoj. U Zagrebu ima otprilike petnaest profesora na trista studenata. U Njemačkoj, u Münsteru naprimjer, taj odnos postoji samo u nekim egzotičnim predmetima. No germanistika ima svega tridesetak profesora na dvije tisuće studenata. Dok sam studirao germanistiku u Münsteru, desilo se da sam cijeli sat morao sjediti na podu jer nije bilo mjesta. To nije bilo neko predavanje, već normalan sat njemačkog za sto studenata. Naravno da su uvjeti kakve ima zagrebačka germanistika mnogo bolji za studente i da se na taj način podiže nivo znanja. Ovdje, u Zagrebu, postoji i velika selekcija studenata. Rad je vrlo ozbiljan i ako student ne radi redovno, brzo shvati da je bolje da studira nešto drugo. To se događa već na prijemnom ispitu ili u prvoj godini studija tako da nakon prve godine ostanu zaista pravi studenti. S druge strane, studenti, koliko god bili dobri u jeziku, nisu u stanju raditi kreativno, pisati ili razmišljati o nekom problemu s više aspekata o čemu sam već govorio. To se odražava u njihovu znanstvenom radu. Međutim, ta sposobnost morala bi se razvijati kroz školovanje do fakulteta, tj. u osnovnoj i srednjoj školi i tada taj problem kod studenata ne bi postojao.

U zajedničkom radu s prof. Žepićem napisali ste knjigu Phonetik und Phonologie. Kome je ta knjiga namijenjena i koji ste problem odnosno dio Vi obradili?

Kad sam došao u Zagreb na fakultet dobio sam obvezu da predajem fonetiku i držim fonetske vježbe sa studentima, kao što su to obvezni svi strani lektori kad dođu na Odsjek germanistike u Zagreb. Kad mladi profesor dode iz Njemačke, on nema posebno obrazovanje iz fonetike, jer se na germanistici u Njemačkoj to ne uči kao poseban predmet. To je specifičan predmet i većina mladih profesora iz Njemačke ima poteškoća s predavanjem fonetike. Tokom prve dvije-tri godine izradio sam skripta samo za sebe, da bih taj predmet mogao dobro predavati. Pritom sam tražio način da tema bude što zanimljivija za studente i da što bolje izađem ususret njihovim potrebama. U principu, fonetika je prilično monoton i dosadan predmet, ne samo za studente već i za profesore. Ako predajete fonetiku pet sati na dan, vrlo ste umorni od toga. Zato je nužno imati skripta sa što zanimljivijim pristupom i metodama rada. U prvoj godini studenti govore njemački, ali nemaju tako dobar izgovor, a moraju se i upućivati u bit jezika tako da dobiju dojam o njemu, i to vizualno, fiziološki i senzitivno. Moraju se pripremiti da budu sposobni da sami usavršavaju svoj izgovor. Po mom mišljenju, najbolji način za to predstavlja igra s instrumentima izgovora. Student mora znati kako funkcionira jezik, kako se produciraju glasovi, npr. životinjski glasovi, a to je područje izgovora. Mene je zanimalo kako se može iskoristiti taj potencijal za nastavu fonetike. Tim sam se pitanjem bavio nekoliko godina, a zatim sam došao na ideju da bi bilo dobro da i studenti imaju skripta s tim pristupom, gdje se zapravo igra, imitira, gdje se produciraju glasovi bez upotrebe jezika. Knjiga se sastoji od teoretskog dijela i didaktike s objašnjenjima izgovora. Ja sam radio dio *Grundzüge einer Didaktik der deutschen Laut- und Aussprachlehre*. Jezik u knjizi je vrlo jednostavan. Moj interes nije bio da napišem znanstveni rad, već praktičan, tako da ga svaki čovjek s vrlo malo poznavanja njemačkog jezika može razumjeti. Svaki glas ima svoje vježbe, tu se iznose teškoće koje postoje kod pojedinog glasa, kako možemo popraviti izgovor, te koji je najbolji način za to. Ako pojedinac ima posebnih problema pri izgovoru, naprimjer, glasa "ü", on može pogledati strategiju za poboljšanje izgovora i koji problemi tu postoje. Svaki problem koji se obrađuje ima skicu, a sve je to obrađeno kognitivnim pristupom. Takva knjiga nije dosad postojala. U Njemačkoj ima dosta knjiga o problemu fonetike, ali ova knjiga rađena je drugačije. Moj interes je bio stvoriti model i naći pristup u kojem se radi više senzitivno, senzibilno. Ovaj model je zanimljiv jer svaki jezik ima specifične probleme. Mene je osobno to zainteresiralo. Svi glasovi se uspoređuju s glasovima u hrvatskom ili srpskom jeziku i obrađuju se komparativno. Upute i objašnjenja su na vrlo jednostavnom njemačkom jeziku, tako da ih može razumjeti i onaj koji ne vlada savršeno njemačkim jezikom.

Kako ste došli na ideju da pišete Alternativni vodič kroz Zagreb i kako je tekao rad na tom zanimljivom djelu?

To je malo komplicirano. Osnova Gradske knjige je diskusija o postmodernizmu. Rad na toj knjizi počeo je 1986. godine. Sa studentima sam kroz didaktičko-pedagoški rad obrađivao tu temu tri semestra. Počeli smo s temom stranci u literaturi 18. i 19. stoljeća, zatim putovanja u literaturi 19. stoljeća, pa povijest pisanja turističkih vodiča od samih početaka, područje turizma, sadašnji turizam i kako se mijenja slika o turizmu u inozemstvu, te kako se promijenilo ponašanje ljudi koji

žive u inozemstvu i što to znači za vodiče. Slika prvog vodiča, izdanog u 18. stoljeću, do danas se znatno promijenila. To je sociološki proces koji je trajao dva stoljeća i mi smo ga nastojali prikazati. Na tekstovima smo radili vrlo ozbiljno. U Njemačkoj već postoje takvi alternativni vodiči o Parizu, Madridu, Londonu i Münsteru itd. Postavlja se pitanje zašto su uopće nastali alternativni vodiči? Koji je razlog za to? Studentska organizacija je 1968. godine htjela u Njemačkoj nešto promijeniti. O tome smo također razgovarali. Do tada su vodiči imali tradicionalne simbole, bili su rađeni za određenu klasu koja je mogla i željela putovati da bi vidjela kulturu drugih naroda, da doživi nešto novo. Ljudi su nekad željeli pogledati ono što se može kupiti odnosno prodati, tako da je postojao odnos između robe i kulture. To se kroz povijest turizma mijenjalo, pa su se tako i vodiči mijenjali. Zamisao alternativnih vodiča bila je da se sve opiše sa subjektivnog aspekta. Ne opisujemo samo grad kakav jest, i što u njemu ima, već što bismo željeli da u njemu bude, a to je onda potpuno drugi grad. Mlada generacija smatra da ima još i druga verzija doživljavanja pojedinog grada, da postoji i drugo inozemstvo, da naprimjer postoji tradicionalni Pariz i Pariz kako ga vidi mlada generacija. To je zanimljiv sociološki proces o kojem se može dugo diskutirati. Gradska knjiga o Zagrebu zapravo i nije opis Zagreba, kao što bi se očekivalo – to je malo paradoksalno. Sadržaj knjige je kako studentska generacija, a to su moji suradnici, doživljava Zagreb. Pišemo o potrebama, o tome što bismo željeli i o onome što sada postoji. O tim razlikama pišemo na vrlo subjektivan način. U procesu postmodernizma traži se više pogleda na svijet. Svatko ima svoje pravo da iskaže svoje mišljenje. Ustajemo protiv toga da se tvrdi kako samo jedan ima pravo. Diskusija o postmodernizmu i relativizmu dovodi do saznanja da u jednom gradu postoji sto gradova, odnosno stotine različitih pogleda. Iako pišemo o gradu, zapravo pišemo o sebi. Grad je subjekt i objekt, a ne samo objekt. Čitalac te knjige doživljava subjektivni pristup mlade generacije tom gradu, u ovom slučaju Zagrebu. Time se saznaje više o mladoj generaciji i njenim potrebama nego o Zagrebu.

Vrlo dobro vladate hrvatskim ili srpskim jezikom. Kako ste naučili naš jezik?

Uglavnom sam učio sam. U početku sam počeo raditi s jednom profesoricom, ali nikako nismo mogli uskladiti termine, pa sam nastavio učiti sam iz knjiga koje se upotrebljavaju u SR Njemačkoj na studiju slavistike. Za Nijemca je u Zagrebu vrlo teško naći priliku da se govori hrvatski ili srpski jezik. Svi ljudi ovdje žele s vama govoriti njemački, žele vježbati taj jezik sa strancem. Moj poziv je također bio da poučavam njemački, a na fakultetu gdje sam radio svi govore njemački. Mnogi ljudi u Zagrebu govore ili razumiju njemački, ne samo na fakultetu nego i na ulici. Preko ljeta sam otišao u Njemačku i ostao tamo oko tri mjeseca, pa sam i ono što sam naučio dosta zaboravio. Iako nikada nisam radio školski, iz godine u godinu sam napredovao. Cilj mi je bio da se osposobim za čitanje štampe i literature bez rječnika, i to mi je uspjelo. Sada razumijem oko 80 % teksta. Bio sam uvijek sretan kad sam naišao na nekoga tko ne govori njemački pa sam bio primoran govoriti hrvatski ili srpski. To je najbolji način da se usavrši govorni jezik. Kad se uči strani jezik mora postojati neki važan motiv za to. Stoga nije dobro da se u školama uči strani jezik samo kao školski predmet. Uvijek se mora imati neki motiv, npr. nekog prijatelja u inozemstvu s kojim se želimo dopisivati, posjetiti jedan drugoga i sl. Ispočetka sam više razumio nego što sam mogao govoriti, zatim sam mogao čitati novine ili neku drugu knjigu, naročito ako me posebno zanimao sadržaj. Sada kad ne radim više sa studentima,

imam više prilike razgovarati i sada mi je postao cilj da još bolje usavršim govorni jezik.

Na čemu sada radite i što pripremate?

Sada pripremam dulji članak o postmodernizmu, a tema je **Herrschaftlogik und Widerstand in postmodernen Zeiten**. S jednim njemačkim izdavačem pripremam prikaz pod naslovom **Kulturelle Aspekte des Amerikareflexion in Jugoslawien**. Kad završim te poslove, nastavit ću rad na disertaciji o njemačkoj literaturi s temom: **Das Schöne und das Wilde. Europäische Landschaften zwischen Projektion und Reflexion**. Tu obrađujem strance u literaturi između projekcije i refleksije. Prvi korak u ostvarivanju te teme jeste izdavanje Gradske knjige o Zagrebu, odnosno alternativnog vodiča. Zatim sam radio na postmodernizmu i modernizmu, razrađivao temu o strancima i putovanjima – u tom pravcu se kreće sadržaj i osnova disertacije.

Razgovarala: *Vida Nikpalj*